

Leikin ohjaajan oma "pikku" vihkonen

Koonnut: **Jonna Hatakka**
Lastenohjaaja

Ohjaajan kyvyt

Ohjaaja valitsee leikin, joka sopii myös hänelle itselleen. Jos hän pitää jostakin leikistä ja haluaisi nähdä, miten se toimii jossakin ryhmässä, leikistä on jo puolet toteutettu. Hänen oma innostuneisuutensa tarttuu leikkijöihin. Tämä ei suinkaan tarkoita, että ohjaajan täytyy leikkiä itse jokainen leikki --tosin siitä olisi hyötyä. Lyhyesti sanoen, kun ohjaaja valitsee leikkiä, hänen tulisi kuvitella tilanne mahdollisimman täydellisesti: ryhmä, vuorokaudenaika, tila. Sillä tavalla hän saa kokonaiskäsityksen eri tekijöistä. Jos on epäilyksiä, on hyvä valita useita leikkejä. Jos ryhmä on meluisa, voi valita yhdenlaisen leikin, mutta jos se on rauhallinen, toisenlainen leikki sopii paremmin.

Leikin valmistelu

Ohjaajan tulee olla valmistautunut leikin kulkuun ja tapahtumiin. Yleensä seuraava menetelmä toimii parhaiten. Leikki luetaan huolellisesti kerran läpi ja yritetään kuvitella se. Sitä tulisi katsella mielessään kuin elokuvaa. Ohjaaja ajattelee aloitusta, miettii missä itse seisoo, mitä aikoo sanoa, mitä sääntöjä ottaa mukaan. Hän aloittaa leikin, tarkkailee sen kehittymistä ja miettii mikä voisi mennä vikaan. Hän päättää mielikuvituksissaan leikin ja siirtyy tarvittaessa toiseen toimintoon. Tällä tavoin ohjaaja harjoittelee etukäteen mielikuvien avulla, mitä hän aikoo tehdä ryhmän kanssa. Tämä auttaa häntä välttämään yllätyksiä. Lisäksi hänen tulee varmistaa, että kaikki tarvikkeet ovat saatavilla ja valmiina.

Leikin selostaminen

Ohjaaja selostaa leikin lyhyesti ja täsmällisesti niin, että leikkijät virittyvät nopeasti tunnelmaan ja pääsevät alkuun. Leikkijät haluavat nopeita tuloksia, joten kannattaa antaa aluksi yksinkertaisia ohjeita ja lisätä niitä leikin edistyessä. Kaikkien pitäisi voida nähdä ja kuulla ohjaaja, joka mieluiten puhuu selkeällä äänellä ja korostaa leikin keskeisiä kohtia äänenpainollaan. Ohjaaja puhaltaa leikkiin hengen ja varmistaa, että leikkijät ymmärtävät, miten leikki kehittyy. Leikkijät asetetaan lähtökohtaan ja heille annetaan selvä esimerkki. Ohjaaja näyttää itse malliksi tai antaa joidenkin leikkijöiden näyttää. Reaktio- ja hippaleikeissä voi selostukseen yhdistää hidastetut liikkeet. On tärkeä muistaa yhdistää kuuleminen, näkeminen ja tekeminen.

Leikin ohjaaminen

Ohjaaja seisoo kohdassa, josta hänellä on hyvä näkyvyys leikkijöihin. Hän tarkkailee, että leikki sujuu niin kuin pitääkin – jos ei suju, se täytyy keskeyttää heti. Ohjaaja näyttää leikkijöille mitä he tekevät väärin ja miten se tulisi tehdä. Leikin aikana hän neuvoo ryhmää tai yksittäisiä leikkijöitä. Jotkin leikit antavat leikkijöille hyvät mahdollisuudet kokeiluun. Joskus leikkijät keksivät mahdollisuuksia, joita

ohjaaja ei ole tullut ajatelleeksi. Esimerkiksi hippaleikissä joku lapsi voi piiloutua verhon taakse ja tulla esiin vasta, kun melkein kaikki muut on otettu kiinni. Ohjaaja näyttää yllättyneisyytensä, kehuu lasta omaperäisestä suorituksesta ja neuvottelee ryhmän kanssa, voiko kyseistä tapaa käyttää seuraavalla kierroksella. Joskus ohjaaja voi itsekin osallistua leikkiin. Osallistuminen määräytyy leikin, ryhmän leikin päämäärän mukaan. Haittana on, että silloin hän ei pysty täysipainoisesti valvomaan leikin kulkua. Sitä paitsi hänen roolinsa saattaa korostua liikaa; hän ei ole enää puolueeton. Varsinkin lapset haluavat liittyä ohjaajaan. Etuna taas on, että ohjaaja aktivoi helposti leikkijöitä osallistumalla itse. Samalla hän saa ensi käden tietoa leikin toimivuudesta. Hänen kannattaa valita aina asema, josta voi parhaiten tukea leikkiä. Seuraavassa on muutamia käytännön vihjeitä.

Leikkijöiden järjestäminen

Pääperiaatteena on, että kaikki osallistuvat leikkiin. On kuitenkin syitä, jotka estävät joitakin leikkijöitä osallistumasta. Silloin ohjaaja järjestää niin, että jokaisella on jokin tehtävä. Hän voi nimittää leikkijöitä erotuomareiksi, pisteenlaskijoiksi, sokkoleikkien "turvamiehiksi" tai nauhurin tai levysoittimen hoitajaksi. Leikkijöille voi antaa myös erityisiä havainnointitehtäviä, jolloin he kertovat havainnoistaan ohjaajalle leikin päätyttyä. On hauskaa tarkkailla jotain seikkaa, esimerkiksi yhteistoimintaa, tilan käyttöä tai taktiikkaa.

Leikin johtamisen salaisuus

Ohjeita leikinjohtajalle

1. Leiki leikki aina itse ensin
2. Sinä johdat leikin, ei kukaan muu
3. Selitä leikin säännöt
4. Innostu itse leikkiin
5. Valvo samalla leikkiä
6. Ole oikeudenmukainen ja samalla johdonmukainen
7. Lopeta oikeaan aikaan
8. Käytä psykologista silmää
9. Esimerkki innostaa
10. Merkitse uudet leikit muistiin
11. Miten leikistä kerrotaan ennen leikkimistä

Leikissä on aina johtaja/ ohjaaja. Ennen kuin alat itse tietoisesti johtaa leikkiä, harjoittele ja paneudu leikkeihin, sillä leikin johtaminen ei ole helppo asia. Kun näet toisten johtavan leikkiä, tarkkaile heitä, sillä silloin opit itse. Vaikka leikin johtaminen saattaa olla hankalaa ja siinä epäonnistuu joskus, älä

kuitenkaan säikähdä suotta. Kaikki ovat kerran aloittaneet leikin johtamisen, ja tekemällä oppii. Se on ainoa keino kehittyä ja tulla paremmaksi leikinjohtajaksi. Seuraavat seikat auttavat leikin ohjaamisessa.

1. Leiki leikki aina itse ensin

Älä koskaan johda leikkiä kylmiltään varsinkaan suuremmalle ryhmälle, ellet ole itse elänyt, leikkinyt leikkiä aikaisemmin. Leikki todellisuudessa on aivan toista kuin kirjasta luettuna. Voit kokeilla uusia leikkejä yksin tai pienessä ryhmässä ystäväsi kanssa, tai voit katsella, kun toiset johtavat leikkiä. Näin saat leikkeihin todellisen tuntuman.

2. Sinä johdat leikin, ei kukaan muu

On tärkeää, että pidät leikissä ohjat tiukasti käsissäsi. Ne pysyvät, jos todella tunnet leikin. Silloin pystyt ottamaan joustavasti huomioon ne yllätykset, joita leikittäessä usein sattuu. Leikkijöillä on turvallinen olo, kun he tietävät, että hallitset leikin.

3. Selitä leikin säännöt tarkasti

Kerro ennen leikkimistä leikin säännöt. Sovi säännöistä ja varmista, että kaikki ovat ymmärtäneet. On tavallista, että leikin säännöt pitää kerrata pariin kertaan ja leikkiä pitää harjoitella. Anna leikkijöille mahdollisuus kysymiseen. Aina ei ole kuitenkaan paikallaan kertoa koko leikin kulkua leikin alussa, vaan leikin kuluessa. Näin leikistä tulee tehokkaampi ja kiinnostavampi.

4. Innostu itse leikkiin

Ole hyvänä esimerkkinä leikkijöille. Innostu itse leikkiin, niin leikkijätkin innostuvat. Hapan ja välinpitämätön leikinjohtaja epäonnistuu armotta.

5. Valvo samalla leikkiä

Vaikka innostutkin leikkimisestä, valvo samalla, että kaikki sujuu turvallisesti ja sääntöjen mukaan. Keskeytä leikki, jos siinä ilmenee jokin vaaratekijä tai leikki menee liian rajuksi. Leikki on sinun vastuullasi, ei leikkijöiden. Sinä olet leikinjohtaja.

6. Ole oikeudenmukainen ja samalla johdonmukainen

Pidä kiinni sovituista säännöistä, vaikka leikkijät vaativat toisin. Jousta kuitenkin tilanteen tullen, mutta ole oikeudenmukainen. Tai muuta leikkiä, sillä leikkijöiden ryhmät ovat erilaisia. Samaa leikkiä voi leikkiä tuhannella eri tavalla ja monin eri vivahtein.

7. Lopeta oikeaan aikaan

Leikin pitää tuottaa leikkijälle nautintoa ja mielihyvää. Toisin sanoen: leikin pitäisi loppua silloin kun se tuntuu vielä hyvältä. Pyri aistimaan leikin huippukohta ja lopeta leikki heti sen jälkeen, jottei tunnelma pääse laskemaan liaksi. Jos leikkijät haluavat ponnekkaasti lopettaa, älä vedä leikkiä läpi väkisin. On parempi lopettaa väkinäinen leikki kuin viedä sitä loppuun, sillä kaikilla pitäisi olla kilpailussa yhtä suuret onnistumisen mahdollisuudet

8. Käytä psykologista silmää

Älä pakota ketään väkisin leikkiin mukaan, mutta rohkaise leikkiin. Ota erityisesti huomioon arat ja hiljaiset. Anna esiintyjille mahdollisuus purkaa energiaansa leikeissä.

9. Esimerkki innostaa

Jos leikkijöiden ryhmä tuntuu hankalalta ja leikkijät eivät innostu leikkiin, pyri etsimään joukosta innokkaimmat ja vedä heidät mukaan. Muutaman rohkean ja innokkaan leikkijän esimerkki saattaa innostaa koko ryhmää. Rippikoulussa isojen esimerkki on tärkeä.

10. Merkitse uudet leikit muistiin

Jos koet jossakin uuden leikin, kirjoita se heti muistiin tähän leikkivihkoon. Leikeillä on taipumus unohtua, mutta paperilla ne säilyvät ja ovat helposti palautettavissa mieleen. Näin leikkivarastosi karttuu ja sinulla on enemmän mahdollisuuksia löytää sopivia leikkejä erilaisille ryhmille.

11. Miten leikistä kerrotaan ennen leikkimistä

- **Älä** aloita leikkiä näin: " Tämä on se vanha leikki, jonka kaikki osaa. Leikitään sitä!"
- **Äläkä näin:** " Tämä on aika lapsellinen leikki, en nyt muista muutakaan."
- + **Vaan esim.** " Tämän illan leikki on tervapata. Olkaa tarkkana niin kerron säännöt."

Miten saat leikkijöitä leikkiin?

Monet leikit vaativat muutamia leikkijöitä, jotka eläytyvät leikkiin muiden puolesta. Näistä käytetään tavallisesti nimeä "vapaaehtoiset". Leikin pullonkaula on usein juuri vapaaehtoisten löytäminen. Jokainen leikkejä elänyt tietää, miten lopulta valitaan muutama vapaaehtoinen huuto äänestyksellä tai ohjaajan määräyksestä pakolla. Leikkijät ovat usein vaivautuneita eivätkä innostu leikkiin. Seuraavassa on muutamia vihjeitä, kuinka saat leikkijät luontevasti mukaan.

EI KOSKAAN NOLAUSLEIKKEJÄ !!!

Jos leikkijät kokevat leikkimisen turvallisena ja miellyttävänä, leikkiin mukaan tuleminen helpottuu. Valitessasi leikkejä karsi pois huonot, nolaukseen perustuvat leikit. Ota mukaan vain niitä leikkejä, jotka tiedät itse varmasti miellyttäväksi ja hyväksi.

Avustajat etukäteen

Joihinkin leikkeihin voit sopia etukäteen avustajia (vapaaehtoisia). Leikin aloittaminen käy joustavasti. Leikkijöistä voi käyttää mieluummin nimeä avustaja kuin vapaaehtoinen. Avustaja kuvaa paremmin leikkijän roolia leikissä.

Hyvät ja hylättävät leikit

Suositteltavat leikit

Hyvän leikin tuntee eräistä sen ominaisuuksista. Seuraavassa luettelossa on esitelty suositeltavan leikin tuntomerkkejä. Tällaisen leikin voi leikkiä turvallisesti nuorten, aikuisten, vanhusten tai lasten kanssa.

Suositteltava leikki:

- ✓ Virkistää ja antaa vaihtelua
- ✓ Katkaisee tavallisen elämän/ toiminnan rytmin
- ✓ Opettaa uutta
- ✓ Opettaa toimimaan yhdessä toisten kanssa
- ✓ Poistaa ujoutta ja turhaa jäykkyyttä
- ✓ Vapauttaa ilmapiiriä
- ✓ Antaa itseluottamusta
- ✓ Poistaa aggressioita hyväksyttävällä tavalla
- ✓ Auttaa tutustumaan toisiin
- ✓ Auttaa löytämään omat kyvyt ja lahjat
- ✓ Antaa uusia oivalluksia
- ✓ Antaa monille tilaisuuden osallistua

Jossakin leikissä esiintyy vain yksi suositeltava leikin tunnusmerkki. Toisinaan leikki sisältää useita hyvän leikin ominaisuuksia. Kun valitset leikin tai ohjaat sitä, mieti aina ensin, miten valitsemasi leikki palvelee yllä esitettyjä leikin tavoitteita. Toisin sanoen: selvitä itsellesi ensin, mihin leikillä pyrit. Ja kun olet selvittänyt tavoitteen itsellesi, valitse leikki, joka auttaa sinua parhaiten tavoitteesi saavuttamisessa.

”Mitä enemmän leikit itse ja tutustut leikkeihin, sitä paremmin opit arvioimaan, millainen leikki sopii parhaiten mihinkin tilanteeseen. Sama leikki toimii usein eri tavalla eri tilanteissa.”

Turvallinen leikki

Hyvä leikki takaa leikkijän henkisen ja ruumiillisen (fyysisen) turvallisuuden. On olemassa joukko leikkejä, jotka sotivat näitä hyvän leikin tuntomerkkejä vastaan.

Henkinen turvallisuus

Henkinen turvallisuus tarkoittaa sitä, että leikkiin osallistuja kokee leikin virkistävänä ja miellyttävänä. Hänen ei tarvitse pelätä nolaantumista tai sitä, että hänet asetetaan leikissä naurunalaiseksi. *Leikin alkuperäinen tarkoitus ei koskaan ole ollut toisen nolaaminen vaan mielihyvän tuottaminen leikkijälle.*

Ruumiillinen turvallisuus

Hyvässä leikissä leikkijä ei myöskään tarvitse pelätä loukkaantumista. Erityisen varovainen on oltava kaikissa leikeissä, jotka tapahtuvat side silmillä. Jos leikitään ulkona, on raivattava kaikki esteet pois kulkureiteiltä. Ja muutenkin on varmistettava leikkijöiden turvallisuus. Jos leikki tapahtuu vedessä, on varmistettava, että mitään hukkumisen tai loukkaantumisen vaaraa ei ole. Leikin johtaja varmistuu pohjan vaarattomuudesta ja huolehtii, että paikalla on varmuuden vuoksi pelastusvälineitä mahdollisen onnettomuuden varalle.

Hylättävät leikit

Nuorten ja aikuisten keskuudessa elää eräs leikkiperinne, josta olisi jo aika päästä eroon. Tähän leikkiperinteeseen kuuluvat mm. erilaiset nolausleikit. Niissä >Hauskuus> perustuu toisen nolaamiseen ja epäonnistumiseen. Hylättävään perinteeseen voi lukea myös ne leikit, jotka antavat sukupuolisuudesta hämärän ja salakähmäisen kuvan. Lisäksi on olemassa joukko leikkejä, joiden käyttö ei ole suositeltavaa siksi, että nämä leikit vaativat erityislahjakkuutta ja rajoittavat siten leikkijöiden joukkoa.

Mikä leikissä vikana

Tyypillisissä nolausleikeissä on katsomo ja esiintyjät. Leikkijöitä on vain muutamia ja valtaosa paikalla olijoista on leikin ulkopuolella. Hyvässä leikissä mahdollisimman moni pääsee mukaan itse leikkiin, on sitä elämässä ja kokemassa. Nolausleikeissä leikin käyttövoimana on vahingonilo ja toisen kiusaaminen eli sadismi. Tällaisessa leikissä ei leikkijöiden joukko iloitse yhdessä, vaan se nauraa epäonnistuneelle. Vaikka suomalaisilla onkin sanonta > vahingonilo on paras ilo> se ei pidä paikkaansa leikeissä. Tällaisesta ilosta on vain haittaa. Leikkijän kannalta nolatuksi tulemisessa ei ole mitään hauskaa. Kun kerran on kokenut nolausleikin, ei enää ole halukas tulemaan vapaaehtoisesti mukaan. Jo yksi nolausleikki leirin alussa riittää pelaamaan leikkimisen ilon koko leirin ajaksi. Vapaaehtoisten saaminen leikkiin on joskus vaikeaa. Se saattaa johtua yksinkertaisesti siitä, että leikkijät pelkäävät nolatuksi tulemista. Leikkiä valittaessa olisi siis aina mietittävä, mihin leikkimisen

ilo ja viehätyks perustuu. Leikki on hieno asia oikein käytettynä, mutta väärin käytettynä se voi tuhota paljon. Hyviä, käyttökelpoisia leikkejä on paljon. Erilaiset nolausleikit on jo aika heittää roskiin.

Yhden miehen show

Tämän ryhmän leikki on tarkoitettu vain yhdelle tai muutamalle >>vapaaehtoiselle>>. Tai sellaiselle, jotka pystyvät esiintymään tai esiintyvät mielellään ja ovat aina esillä muutenkin. Näihin leikkeihin ei ole mahdollisuutta hiljaisilla tai aroilla. Ajatuksena on, että leikkiminen on yhden miehen show, jossa on esiintyjä ja katsomo. Esiintyjä ja katsomo- leikkejäkin tarvitaan. Mutta jos niitä järjestetään on pidettävä huoli, että jokainen pystyy olemaan leikissä mukana tasavertaisesti. Tähän voidaan vaikuttaa erilaisilla >>vapaaehtoisten>> valintasysteemeillä. Lisäksi leikin pitää olla hauska ja turvallinen sellainen että leikkijä kokee leikkimisen muiden edessä miellyttävänä. Parhaimpia leikkejä ovat kuitenkin sellaiset, joissa jokainen voi olla mukana eli kaikki mukaan leikit. Leikkimisessä ei ole olemassa asetelmaa katsomo-leikkijät. Parhaimmillaan kaikki ovat leikissä mukana, leikki koskettaa jokaista.

Kohtalokkaat leikit

Liian rajut ja vaaralliset leikit voivat olla kohtalokkaita. Leikinjohtajan on aina varmistettava, ettei leikissä ole mitään loukkaantumisen vaaraa. Varsinkin ulkoleikeissä on oltava varovainen ja leikeissä, jotka tapahtuvat side silmillä. Hyvä leikki takaa leikkijän henkisen ja fyysisen turvallisuuden.